

Procedurele rechtvaardigheid

donderdag 5 maart 2020

mr. dr. André Verburg

Hoe richt je de procedure bij de bestuursrechter in als je wilt dat mensen die procedure als eerlijk en rechtvaardig ervaren? Procedurele rechtvaardigheid vormt het kader van dit onderzoek. Dat kader krijgt meer diepgang door een bespreking van het hedendaagse rechterlijk gezag en een deugdenethische benadering van goed rechterschap. Kernbegrippen zijn: respect, voice, transparantie, vertrouwen, responsiviteit, horizontale communicatie en de rechter als 'civic friend'.

Drie thema's komen aan bod: (1) de zitting, (2) de finale geschilbeslechting en (3) het bewijsrecht. Hoe kan de procedure bij de bestuursrechter dan beter worden vormgegeven als je die doordenkt vanuit procedurele rechtvaardigheid? Centraal staat dat de burger kan ervaren dat hij een waardevol lid van de 'Vereniging Nederland' is en niet een dossiertje. Naast aandacht voor finaliteit van het besluit moet de bestuursrechter daarom aandacht hebben voor de finaliteit van het beroep: hoe komen argumentatie en bewijs van dat beroep het beste tot bloei? Aandacht voor bewijsrecht is daarbij een goed middel om balans te houden tussen aandacht voor het algemeen belang en aandacht voor het individuele belang.

André Verburg is staatsraad in de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State. Daarnaast is hij verbonden aan de Universiteit Utrecht/het Montaigne Centrum voor Rechtsstaat en Rechtspleging. Hij werkt ruim vijftientig jaar in de bestuursrechtspraak.

BESTUURSRECHTSPRAAK IN BALANS

Verburg

BESTUURS- RECHTSPRAAK IN BALANS

Bejegening, beslechting en bewijs

André Verburg

- 1. Wie van u vindt het belangrijk thuis over een goede computer te beschikken?**
- 2. Wie van u heeft daarvoor ook een behoorlijke hoeveelheid geld over als die vervangen moet worden?**
- 3. Wie van u weet heel veel van computertechniek?**

Ervaren

Procedurele Rechtvaardigheid

Waarom is procedurele rechtvaardigheid zo belangrijk?

(1) De mens als sense-maker

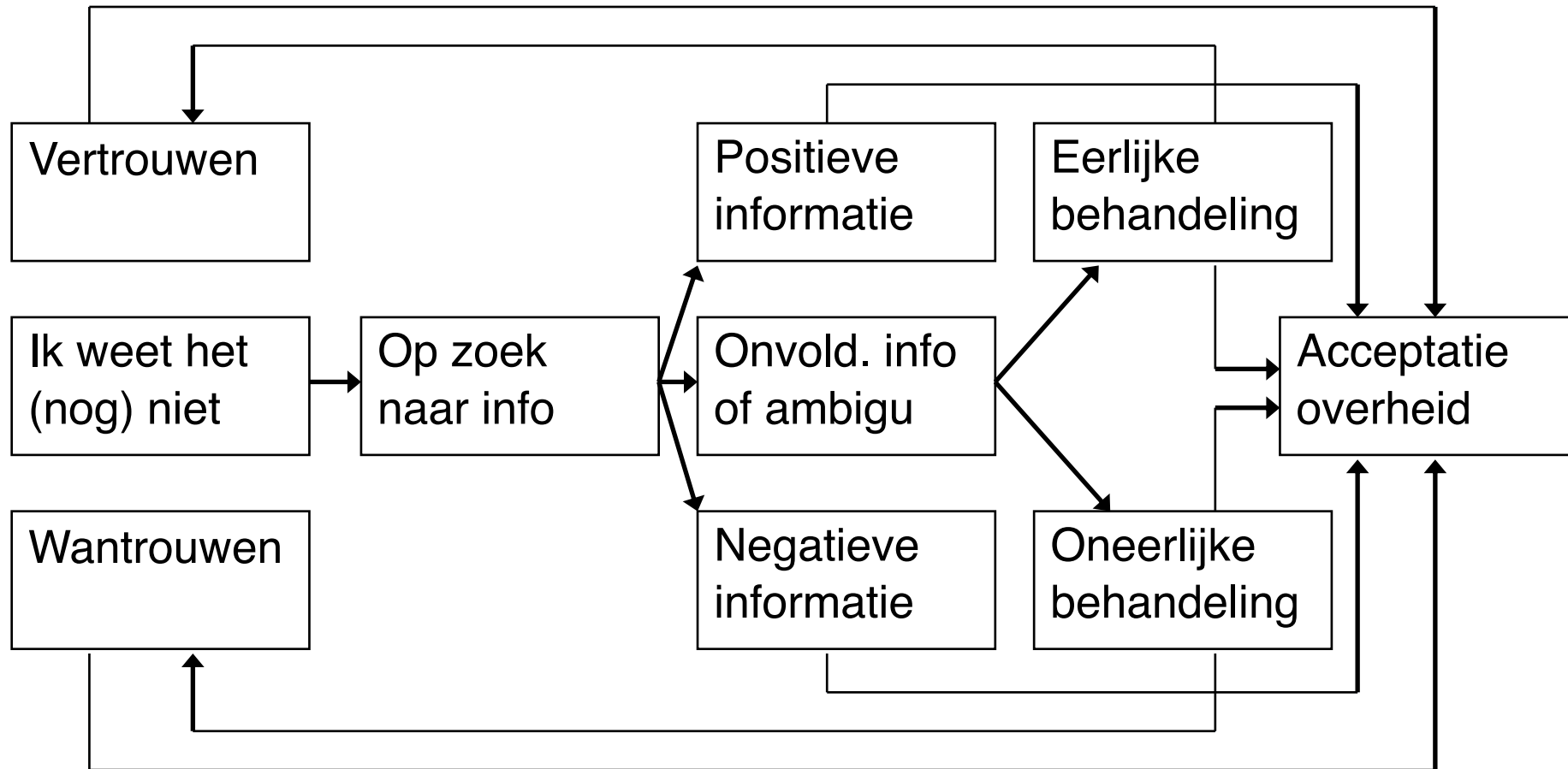
Mensbeeld

- Mens is informatiegeoriënteerd individu
 - (i.t.t. economisch perspectief (rational-economic man view) en juridisch perspectief (burger als kennisnemer en volger van juridische regels en wetten))
- Op zoek naar informatie of heuristische *cues*
- Overheid en "repeat-player" heeft een kennisvoorsprong

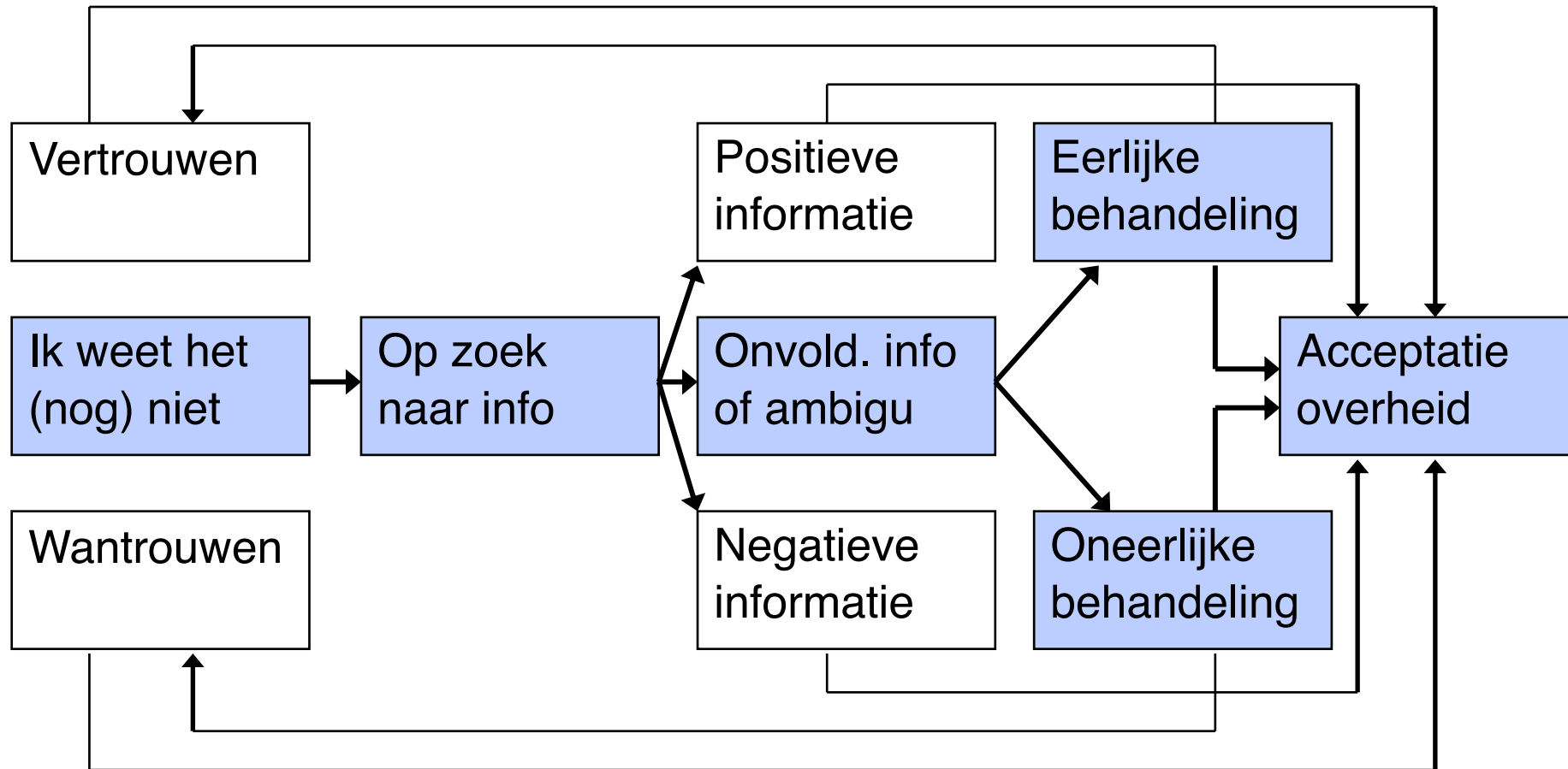
Het fundamentele sociale dilemma

- Mensen willen kunnen vertrouwen op personen en instituties die macht over hen hebben
- Mens is informatieverwerker
- Ziet zich vaak met de vraag geconfronteerd: kan ik de beslisser (de ambtenaar, de rechter, de klachtbehandelaar, de geschillencommissie, de agent etc.) vertrouwen?

Het fundamentele sociale dilemma

Het fundamentele sociale dilemma

(1) Daarom is procedurele rechtvaardigheid belangrijk

(2) De mens als sociaal wezen

Balletje, balletje!

Cyberball

Zelf meedoen?

<http://williams.socialpsychology.org/>

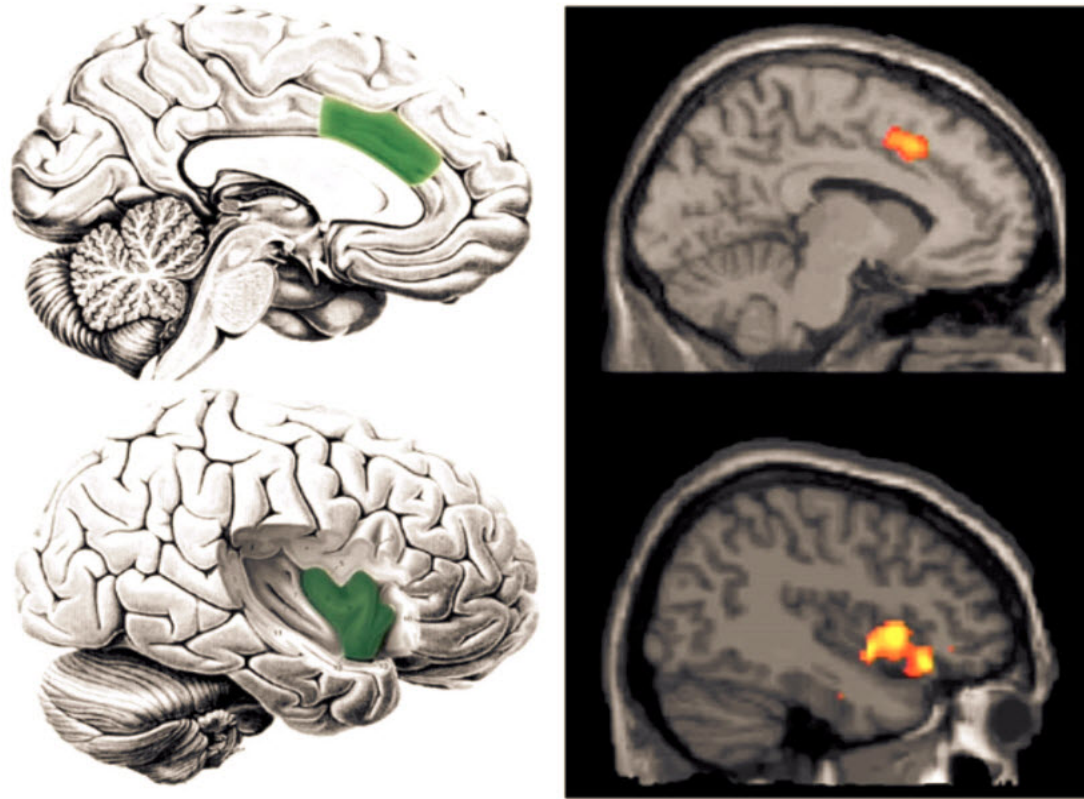
Acceptatie

Uitsluiting

Sociale uitsluiting

(2) Daarom is procedurele rechtvaardigheid belangrijk

Eisenberger, Lieberman & Williams (2003)

Welk effect heeft ervaren rechtvaardigheid op partijen?

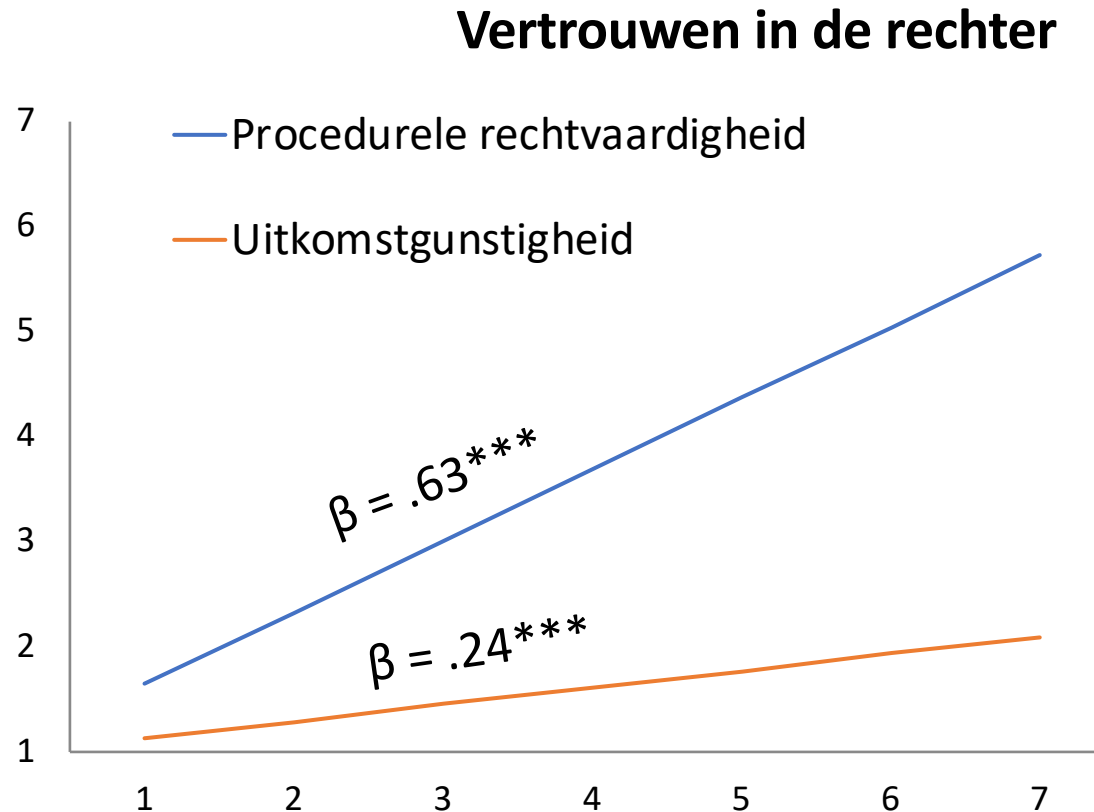
- Grotere tevredenheid over interactie met beslisser
- Meer bereidwilligheid zich coöperatief op te stellen in de procedure
- Meer vertrouwen in beslisser
- Meer bereidwilligheid zich te houden aan de uitkomst

Grootelaar & Van den Bos, 2018; Van den Bos 2011; Van den Bos en Van der Velden 2013; Greenberg 1993, Greenberg 1997; Tyler, 1990; Greenberg en Lind 2000; Lind 2001 en Lind, Greenberg, Scott en Welchans 2000. Voor een overzicht, zie Van den Bos 2005.

En hoe zit het dan met de uitkomst?

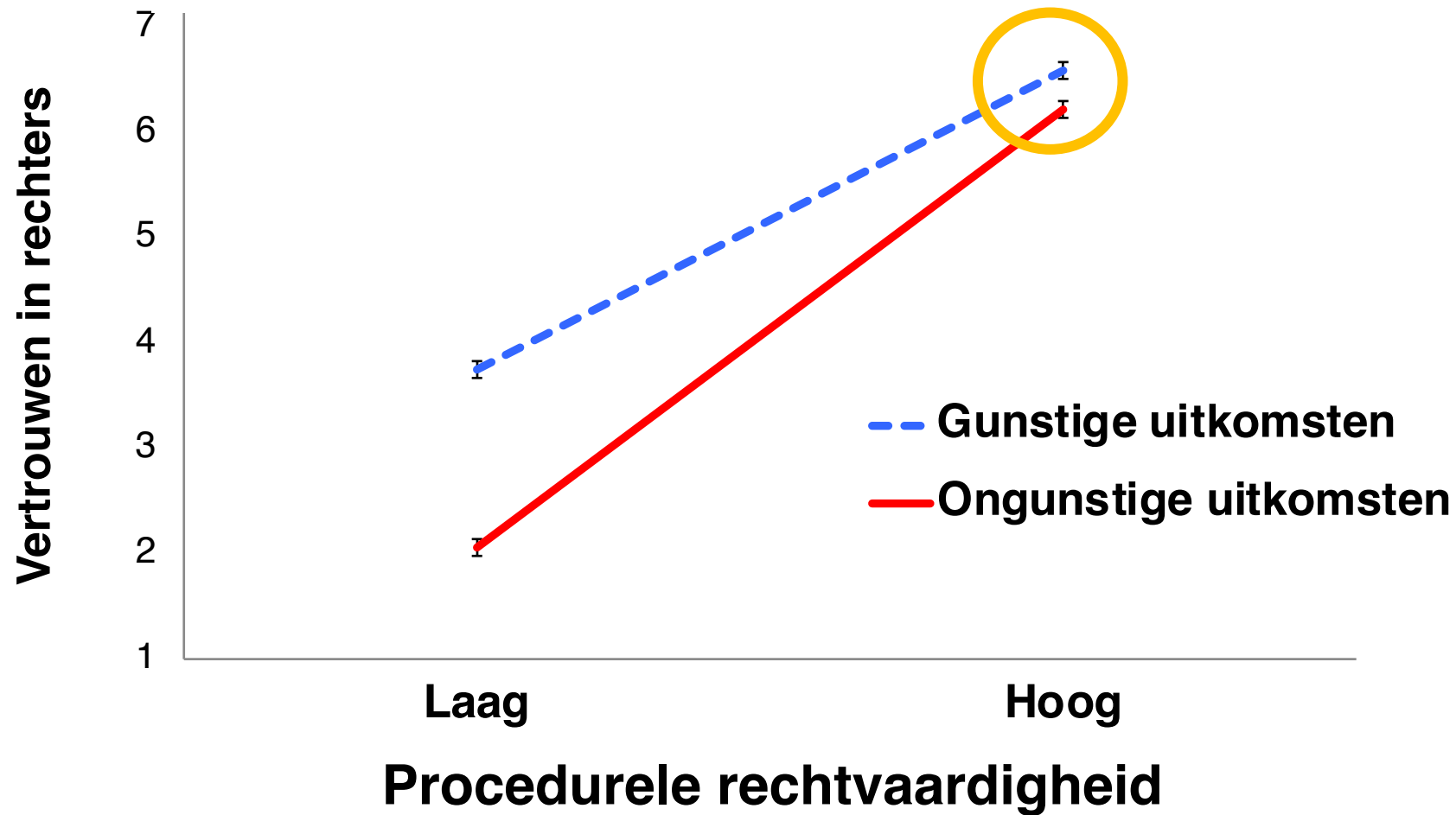

Procedures & uitkomsten samen

Politierechter-, Mulder- en bestuursrechtzittingen

Rechtbank Midden-Nederland

Wat kan u hiermee?

Kijkend vanuit procedurele rechtvaardigheid:

- Transparantie (procedure, inhoud, bewijs, conflict achter geschil)

Kijkend vanuit procedurele rechtvaardigheid:

- Versterken zitting (argumentatie, bewijs, conflict achter geschil)

Kijkend vanuit procedurele rechtvaardigheid:

- Balans (gelijkwaardigheid voor partijen)

Kijkend vanuit procedurele rechtvaardigheid:

- Verantwoording (vertellen waarom e.e.a. zo wordt gewaardeerd)

Verder lezen?

- D.A. Verburg, **Bestuursrechtspraak in balans: bejegening, beslechting en bewijs**. Den Haag: Boom Juridische Uitgevers 2019
- D.A. Verburg, **De responsieve bestuursrechter**, NTB 2018/31
- H.A.M. Grootelaar & K. van den Bos, **De Awb vanuit een procedurele rechtvaardigheidsperspectief: hulpmiddel, hinderpaal of handvat?** In: T. Barkhuysen, A. T. M. Marseille, W. den Ouden, H. Peters & R. Schlössels (red.), *25 jaar Awb. In eenheid en verscheidenheid*. Deventer: Wolters Kluwer 2019, pp. 577-585.
- H.A.M. Grootelaar, **Het belang van ervaren procedurele rechtvaardigheid in de zittingszaal**. *Tijdschrift voor de Rechterlijke Macht*, 6, 2018.
- H.A.M. Grootelaar, L.E. Hulst & K. van den Bos, 'Ervaren procedurele rechtvaardigheid' in: D. de Groot & H. Steenberge (red.). **De mondelinge behandeling in civiele zaken**. Den Haag: Boom Juridische Uitgevers 2019, pp. 85-137.